

Філянський. Лірика

Коцюбинський Михайло Михайлович

(Т. I. 1906 р. CLX стор., ц. 1 карб. 50 к.)

Ми уважно переглянули книжку д. Філянського і мусимо признатися, що легше перейти велике, тільки що зоране поле, раз у раз спотикаючись на грудках, ніж перехопитись через білу пустиню тої книжки з піскуватими кучугурами віршів. Починає автор свою збірку циклом «від Екклезіаста», і здається, що чорна тінь Екклезіаста впала на всі CLX римських сторін книжки, так все темне, каламутне і хаотичне в ній: і тоді, як, звівши очі догори, автор бачить «в обрах неба озій зорь», чи тоді, коли опускає їх додолу, на грішну землю, де все — і «услади», і «весілля» (веселощі?), і «серця перебор» — усе «тлін» і суєта. Густий туман навис також над 10 сторінками (XXXV — XLIV), де він виспіває хвалу господу богів і починає до нього «устами блідлими взивать», причому з тими устами діється щось непевне. Д[обродій] Філянський заявляє, що його «у с т а м и пройде сон півночі і стане серце пеленать». Взагалі поет поводитьсь доволі нерівно. Ось що він пише:

Я даль небес Твоїх і славлю, й вихваляю,
І мудрість мудрую таємную Твою,
І лоно хвиль земних, де серцем я гадаю (,)
Пишаюсь, радуюсь, ридаю, продаю.

Будемо мати надію, що в день останнього суду господь бог простить поетові його гріхи і не згадає його віршів.

Але д. Філянський не тільки філософ і побожний чоловік. Він ще й гарячий патріот. В довжелезному вірші на стор. XLIX — LIII він описує давні могили на степах України, що сплять і разом з тим чують, «як рокіт хвиль на хвилях грає», і сумує, що не вміли зберегти тих могил непорушними для своїх нащадків:

Без дум, без жалю і без муки
Ми сонним варварам науки
Даєм могил за рядом ряд,
І нам — не вернуть їх назад...

Але страшно стає од пророкування д. Філянського, коли він кінчить вірш сими словами:

І внук, наш дальній внук, чий ясногордий ум
Пролине піснею над лоном сонних дум,
Ланами рідними він пройде в ясний час,
Луни колишньої зачує сумний глас
І згадку тяжкую положить він на нари (sic!) —
Синів України безкровную отару...

Так поважно настроєний поет через 20 сторін впадає, однак, у доволі фривольний тон. Тут він навіть на диво стає ясним, як зараз побачимо:

...Жартуй... жартуй, щоб сон дівочий
Весь перемигся в л а с к а х ночі,

Щоб каплі з сонного листа
Молили ж а д н і і уста
І, не вмоливши, зблідли зранку (,)
Віддавши чар останки...

Та навіть такої прозорості стає поетові ненадовго. Коли читач не боїться за своє здоров'я та за свіжість голови, нехай прочитає вірші на стор. LXXIV, LXXXIII, CVI, CXXVIII, CXLI, CXLV (ми сміливо, врешті, могли б показати на стор. I — CLX).

Щоб познайомити тих читачів, які побоялись би послухатись нашої ради, з пластикою в рисункові і мелодією віршу, наводимо одну (не з гірших) невеличку річ:

Meleagrina Margaritifera
На фарчі, фарбах, на малюнках
Я бачу жарти й поци (!) лунки,
І коливання сонних вік (,)
І хвиль високих ясний слід (,)
І темінь ночі й досвіт ранній (,)
Що зве до себе жарт останній (,)

І струн вечірніх тихий ряд,
Що кличе серце сонних лад.
Кого ж під рокіт хвиль зазвала,
Під ким убрання ти скидала,
І де перлин подівся ряд —
Навіщо стану я питать?

Повне незнання мови, убогість думки й образу, механічне єднання окремих рядків віршу, брак свіжих римів! Не будемо казати вже про такі випадки, як «і будь тінь моя між вас луною лунуть раз у раз» або коли поет, звертаючись до вечірньої зірки, говорить: «Луною рідною в душі в мене лунаєш». Від вільного (навіть від інтерпунктації) поета годі чого-небудь більшого вимагати. Але навіть у доборі римів д. Філянський виявляє нечувану недбалість. До слова «ніч» він ні разу не може підібрати іншої рими, як «серця міч» (?) (див. стор. V, XIV, XVI, XLI, LI, LXIX, CV, CVIII). А слово «чари» раз у раз римує з недоладним «нари», хоч би ті нари були за сто миль від всяких чарів. Від таких висловів, як «оклик дум», «сонний шум» і т. ін., просто в голові паморочиться.

Ми не можемо рішити, чи д. Філянський молода ще людина, що в чаду юнацької зарозумілості сміливо кинула на літературний ринок свої перші проби пера, чи він старший чоловік, який під гнітом цензурних умов ховав десь в бюрку, до кращих часів, плоди своєї присмеркової музи. В першому разі ми могли б радити д. Філянському не спішити з виданням другого тома, аж поки його муза не вишумується, не викине за краї творчості той «сонний шум». Тільки серйозна праця над собою може дати право виступати публічно.

В другому разі — ради нема.

Книжка видана прекрасно, на дорогому гарному папері, але дивним правописом: мішанина фонетики з ярижним правописом. Коректа доволі недбала.

Постійна адреса: http://ukrlit.org/kotsiubynskyi_mykhailo_mykhailovych/filianskyi_liryka